

Prosjektbeskrivelse: Nye komponister, nye stemmer, nye kvinner

Det søkes om midler til å starte opp prosjektet “Nye komponister, nye stemmer, nye kvinner” i Bergen høsten 2017. Prosjektet omfatter 3 helgeseminarer i løpet av høsten, med forelesninger og faglige presentasjoner av kvinnelige komponister, kombinert med individuelle veiledninger i komposisjon. Prosjektet er øremerket kvinner over 16 år, som er interessert i å komponere.

Formålet med tiltaket er å fremme en jevnere kjønnsbalanse i komposisjonsfeltet. I tillegg skal prosjektet fremme diskursen rundt den lave kvinneandelen og de konsekvensene dette har for demokratiet. I kunstmusikken er kvinneandelen blant komponister i dag ca. 15%. Statistikken baserer seg på tall fra Komponistforeningen og studentstatistikk fra Norges musikkhøgskole og Griegakademiet. Kampen for en bedre kjønnsbalansen handler om demokrati: å få med et større mangfold av stemmer til å definere musikkfeltet. Den nye kunsten som skapes, inkludert musikken, beriker ofte samfunnet ved å problematisere etablerte «sannheter». Kunsten kan nyansere og berike den generelle samfunnsdebatten, gjennom alt fra å utfordre den arenaen den presenteres i (konsertformen, galleriet) til å vise oss nye måter å forstå verden på. Det er ikke uvesentlig hvem som ytrer seg gjennom kunsten i samfunnsrommet, og fra et demokratisk perspektiv er det viktig at et mangfold er til stede og definerer musikkfeltet.

Organiseringen av seminarformen og innholdet skal gjøre det enkelt for kvinner som allerede er interessert, til å delta, og samtidig øke kompetansen spesielt hos dem som ønsker å gjøre en profesjonell karriere ut av komposisjon av musikk i dens ulike former. Seminarene kombinert med individuell veiledning vil også ha en forberedende funksjon for kvinner som ønsker å søke til en profesjonell komposisjonsutdanning.

Halvparten av prosjektet vil avvikles i form av offentlige musikkfaglige presentasjoner, som er tilgjengelige for alle, også menn. Deltagelse er gratis og krever ingen påmelding. Det planlegges samarbeid med flere institusjoner lokalt, blant annet Griegakademiet, Bergen Offentlige Bibliotek og Konsertserien Avgarde. Forelesningene er formet med blick på en stor sjangerbredde, mens refleksjonverktøyene samtidig har sin bakgrunn fra kunstmusikken.

Det søkes her om midler til høsten 2017. Det sendes senere inn en søknad for våren 2018, som vil omfatte 5 seminarer. Prosjektet har en stor fordel av å bli startet opp høsten 2017, slik at undervisningen kan forberede også dem som planlegger å søke om opptak til komposisjonsutdanning på Griegakademiet eller Norsk musikkhøgskole i mars 2018.

Faglig bakgrunn for prosjektet

I løpet av de siste årene har det vært økt fokus på kjønnsbalansen i komposisjonsfeltet, og både utdanningsinstitusjoner, interesseorganisasjoner og festivaler i Norge har startet opp enkelte tiltak for å fremme kjønnsbalansen. For eksempel Borealisfestivalen i Bergen har startet opp en 50%-50%-kvoteringspraksis, der kvinnelige artister og komponister skal utgjøre halvparten av programmet. Komponistforeningen har arrangert seminarer og debatter rundt temaet kjønnsbalanse i musikklivet. Norsk musikkhøgskole har startet opp «Jenteprosjektet» i 2016-2017, som tilbyr gratis undervisning for kvinner over 16 år i komposisjon, i form av seminarer og individuell veiledning. Samtidig er det mye mer som trenger å gjøres.

Det er flere grunner til den lave kvinneandelen. Kvinner har i hovedsak fått tilgang til komposisjonsundervisningen på utdanningsinstitusjoner i løpet av 1900-tallet. Samtidig er det en avstand mellom «komponistrollen» og de rollene kvinner ofte blir sosialisert til i samfunnet. Samfunnet virker fremdeles å oppfatte komponisten som en «mann», og myten om kunstneren som et «romantisk geni» hører fremdeles tett hjemme i komposisjonsfeltet. Komponistrollen anses ofte å være mindre tiltrekkende for kvinner. Samtidig dyrkes de samme strukturene rundt det musikalske verket videre av store orkesterinstitusjoner, som stort sett fremfører klassisk repertoar. Kvinnelige komponister er nesten helt og holdent fraværende på konsertprogrammene i orkesterrepertoaret.

En annen mulig grunn har å gjøre med selve musikken. I hele den vestlige musikktradisjonen har de «store» og «evig varende» sannhetene vært i fokus. Mens andre kunstformer, som litteratur, billedkunst og film, har gjennomgått en bred samfunnskontekstualiserende og feministisk kritikk på 1900-tallet, har musikkfeltet stort sett fått være i fred. I fotografien for eksempel snakker man om «the male gaze», det vil si hvordan det mannlige subjektet bak kameraet påvirker de estetiske valgene på bildet. Musikken har blitt ansett å være noe abstrakt og univerelt, som ikke har noe å gjøre med kropp, eller sosial og kulturell tilhørighet. Også begrepet «klassisk musikk», som ble tatt i bruk på 1800-tallet, viser til noe utenfor den inneværende tiden. Begrepet peker tilbake i tid til antikken, og til de evig varende idéene.

Et siste musikkfaglig aspekt som er verdt å nevne, er måten komposisjonsundervisningen ofte er strukturert på. Håndverkstradisjonen står sterkt i feltet, og utdannelsen er «tung» i den forstand at det trengs en høy grad av spesialisering før en oppnår et tilfredsstillende nivå med yrkesferidgheter. De første studieårene brukes ofte til å lære om satsteknikker, instrumentasjon og musikkteknologi, mens den kontekstualiserende, kunstneriske refleksjonen kommer ofte først sent på studiet. Dette bidrar til en treghet når det gjelder utviklingen av faget. Mens det er positivt at feltet har ivarett kravet til høy profesjonalitet og kompetanse, bidrar historien samtidig til å holde dørene til en viss grad «lukket». Man er ofte bevisst disse utfordringene også på innsiden av feltet. Det er i dag i

Norge både bred interesse og et godt grobunn for å se på måter feltet i større grad kan åpnes opp på.

I tillegg til musikken som fagfelt, dreier seg spørsmålet om hvem som «tar ordet» i ulike sosiale rom, og dermed definisjonsmakten. Et felt der flere kvinner opplever å stå litt på sidelinjen av den faglige praksisen, er kvinnene mer nølende med å ta ordet. Uten å påstå at kvinner har en bestemt kjønnsbasert måte å diskutere feltet på, kan en likevel trygt si at det «skjer» noe i et rom der det bare er kvinner til stede og diskuterer faglige problemstillinger. Det skjer i *måtene* deltagerne tar ordet på, i stemningen, valg av ord, og i mellomrommene mellom det som blir sagt.

Det står mer dyptgående om ulike perspektiver på den faglige bakgrunnen i vedlegget som følger med; et vitenskapelig «paper», skrevet av undertegnede våren 2017. Paperet ble presentert i februar på en filosofikonferanse i København og i april på et seminar for kvinnelige komponister i Komponistforeningens.

Organiseringen av prosjektet: formål

I henhold til det som står ovenfor, vil prosjektet organiseres med formål om å:

1. Øke fokus på temaet «kjønnsbalanse»: Det er vesentlig at deler av prosjektet foregår i et offentlig rom, der menn også kan delta. Innholdet vil likevel presenteres av kvinnelige komponister (se: Innholdet på helgeseminarene). Alt som foregår på lørdagene under helgeseminarene, vil være åpent for alle. Prosjektet vil antageligvis også vekke interesse hos ulike medier, som dagsaviser og for eksempel radioprogrammet Spillerom i NRK P2.

2. Ha fokus på «komponistrollen»: Dette skal ikke gjøres gjennom å fremme en bestemt type komponistrolle, men gjennom å invitere kvinnelige komponister til å snakke om sitt virke som komponister (ikke som «kvinnelige komponister»). Presentasjonene av gjestekomponistene vil være offentlige. Disse vil foregå på lørdager.

3. Være et «trygt rom» for kvinner: Det er viktig at en del av seminaret er øremerket kvinner spesielt. En skal kunne diskutere musikken uten prestasjonsangst. Kanskje vil det skje en konsolidering av kvinners stemmer gjennom de faglige diskusjonene, også gjennom uenigheter og ulike posisjoner som inntas i diskusjonen?

Undervisningen som er for kvinner alene, vil foregå på søndager. Griegakademiet har tilbudt å samarbeide gjennom å disponere lokaler, og søndagsmøtene vil finne sted på Griegakademiet.

4. Holde forelesningene med et kontekstualiserende innhold: Forelesningene tar sikte på generelle problemstillinger som kan benyttes av en stor sjangerbredde med komponister. Forelesningene skal kontekstualisere de ulike tilnæringsmåtene til komposisjonsfeltet fra en «her og nå»-holdning.

Historien blir aktuell ut fra de problemstillingene som gjelder i dag. Formålet er å ha et estetisk fokus. Forelesningstematikken skal inspirere og gi nyttige verktøy til komponeringen.

Innholdet på helgeseminarene:

Hver seminardag er 6 timer. Samlingen på lørdag vil foregå i et offentlig rom, forslagsvis Bergen Offentlig Bibliotek. Samlingen på søndag vil være åpen for bare kvinner og foregå på Griegakademiet. Hvert helgeseminar i sin helhet vil bestå av følgende komponenter:

1) En forelesning hver seminardag om et tema som er overordnet estetisk og sjangerbred. 3 helger utgjør dermed 6 forelesninger totalt. Temaene vil også passe for komponister som ikke tar sikte på en utdanning i kunstmusikken, men som ønsker å jobbe for eksempel med låtskriving eller elektronisk musikk. Følgende forelesningstemaer er planlagt:

- Hva er et musikalsk verk? Musikk, samfunn og skapelse
- Komponister og parasitter. Om å komme i gang
- Klang og tilstand. Ut av det lineære verket.
- Notasjonspraksiser i ny musikk.
- Lyd, stillhet og mellomrommene
- Mellom språk, pust og instrument. Vokalmusikk og vokal musikk

Undertegnede holder alle forelesningene, har koordinerende ansvar, og er til stede på alle presentasjonene, også dem som blir holdt av gjesteforelesere.

2) Gjesteforelesere, som er komponister og kvinner, vil inviteres til å fortelle om sitt virke som komponister på lørdag, 1-2 timer hver. Aktuelle forelesere vil være Maja Ratkje (Oslo), Cecilie Ore (Oslo) og Alwynne Pritchard (Bergen).

Det er budsjettert med 3 gjesteforelesere og 2 reiser fra Oslo til Bergen.

3) Presentasjoner av verker og arbeidsprosesser av seminardeltagerne selv, med feedback fra andre deltagere. Presentasjonene kan finne sted både på lørdag og søndag.

Om individuell veiledning

I tillegg til helgeseminarene tilbys det totalt 15 timer med individuell veiledning til deltagerne. De som har tenkt å søke på komposisjonsstudiet står på førsteplass.

Ellers verdt å nevne:

Etter dialog med Norsk musikkhøgskole angående erfaringer fra «Jente-prosjektet», og samtaler med Griegakademiet angående samarbeidsmuligheter, har prosjektet funnet sin planlagte form. Følgende elementer er vesentlig å nevne:

Prosjektet befinner seg ikke direkte innenfor en etablert undervisningsform, og det har undertoner av å være en «kunstnerisk ytring». I tillegg til å ha en nyskapende, kunstfaglig relevans, har prosjektet et delvis feministisk grunnlag. Det bør gjøres på utsiden av en offentlig utdanningsinstitusjon. Prosjektet kan dermed ikke arrangeres for eksempel av Griegakademiet ved Universitetet i Bergen direkte. Seminarene er heller ikke primært ment for studenter, som allerede tar en musikkutdannelse.

Prosjektet vil hente både kunnskap og inspirasjon fra «Jente-prosjektet» arrangert ved Norsk musikkhøgskole i 2016-2017. Jente-prosjektet ble utført som et forskningseksperiment, tilknyttet et bestemt stipendiatprosjekt, og hadde som formål å utforske språket som brukes i komposisjonsundervisningen. Slik har prosjektet «Nye komponister, nye stemmer, nye kvinner» noen felles trekk med «Jente-prosjektet», men samtidig et delvis annet fokus.

Seminarene vil i utgangspunktet ikke ha påmelding. Interesserte kan komme og gå slik de ønsker, og delta i den grad de vil. Påmelding trengs bare når deltagere selv skal holde innlegg, samt få individuell veiledning.

Det foreslås samtidig samarbeid med flere Bergensbaserte institusjoner. Griegakademiet har allerede meldt sin interesse for å bidra både gjennom å disponere lokaler, hjelpe til med å spre ut informasjon, og å «låne» musikkstudenter til å fremføre verker skrevet av kvinnene, dersom det trengs. I tillegg planlegges det på sikt samarbeid med en konsertserie, forslagsvis Avgarde, som en arena for verker komponert av kvinnene. Det vil være aktuelt å legge til rette for langsiktig involvering i konsertserier allerede tidlig i prosessen, og gå i gang med avtaler allerede på høsten, med blikk på fremførelser i løpet av 2018.

Synliggjøring

Seminaret «Nye komponister, nye stemmer, nye kvinner» vil tilgjengeliggjøres gjennom flere kanaler, hovedsakelig digitalt. Det er budsjettert med enkle flyers i tillegg. Det vil ellers startes opp en egen Facebookside for å synliggjøre prosjektet. Det nye Kunstfakultetet ved Universitetet i Bergen, Avgarde, Borealis, BEK og Ny Musikk Bergen, bes også om å hjelpe til med å spre ut informasjonen via e-post og nettsider. De offentlige seminarer som er tilgjengelige for alle, dokumenteres og synliggjøres gjennom sosiale medier. I tillegg vil blant annet BT, Studvest og

radio NRK P2 tipses om arrangementene.

Om prosjektets form – Ønskes dialog?

I tilfelle det skulle være elementer ved prosjektet (undervisning, veiledning), som sjeldnere støttes av Hordalan Fylkeskommune, men prosjektet virker generelt positivt, ønsker undertegnede gjerne å ha en dialog om mulige justeringer i prosjektet. Det går for eksempel an å gjøre alle seminarene offentlig tilgjengelige, og omforme innholdet på enkelte andre punkt. «Individuell veiledning» kan for eksempel omdefineres og heller gjennomføres i form av workshops. I dette tilfellet vil arbeidet med komposisjonene på workshops ha som konkret formål å få offentlige fremførelser på arrangementer våren 2018.

Prosjektets resultater og ringvirkninger

Prosjektets resultater vil være synlige underveis: De offentlige seminarene, som foregår i form av musikkfaglige presentasjoner og forelesninger, vil synliggjøres bredt på forhånd, for å tiltrekke et aktuelt publikum. De vil dokumenteres underveis i form av sammendrag og aktuelle sitater og bilder. Det vil også være mulig å ta presentasjonene opp på video og «stream» dem live underveis, slik at de kan følges med på nettet. Dette må imidlertid avklares med gjesteforelesere og andre involverte.

Når det gjelder seminarundervisningen som ikke er åpen for alle, samt veiledningene, vil «resultatene» vise seg i form av konsertbidrag utover våren og senere.

Ellers vil prosjektet kunne ha positive ringvirkninger i musikkmiljøet i Norge, gjennom å gi kvinner nye verktøy til komposisjonsarbeidet og trygghet til å «ta ordet». Prosjektet vil også kunne øke diskusjonen rundt kjønnsrelaterte spørsmål i musikkfeltet generelt.

Om søker: Søknadsvedlegg og CV

I og med at prosjektet forutsetter både kunstfaglige ferdigheter og andre ferdigheter som angår teori og formidling, vil det i tillegg til kunstneriske meritter være aktuelt å presentere akademisk/ pedagogisk bakgrunn.

Om vedlegget:

- “Composing Like a Woman? On Music, Gender, and Democracy”, er en musikkfaglig konferansepresentasjon skrevet av undertegnede våren 2017. Flere andre skriftlige publikasjoner, som angår komposisjonsfeltet, kan fås tilgang til gjennom hjemmesiden:

www.rebeckaahvenniemi.com

I CV er det nevnt at undertegnede:

- har to mastergrader: en i komposisjon av musikk og en i filosofi, med spesiellisering i filosofisk estetikk.
- har i dag en stilling på Griegakademiet.
- har bred erfaring med undervisning både i komposisjon i form av forelesning, gruppeundervisning og individuell veiledning, og i ulike teoretiske fag (filosofi).
- innvolverer seg bredt i musikkfeltet også kunstpolitisk: sitter i styret i Komponistforeningen for femte år, og i Bergen Filharmoniske Orkester for andre år.
- er selv yrkesaktiv som komponist både i Norge og utlandet, og har hatt fremførelser av verker blant annet på internasjonale festivaler som Nordic Music Days i Danmark, Mostly Mozart Festival i New York, samt i Canada, Storbritannia, Sverige og Finland.

Man finner både en verkliste og lytteeksempler på hjemmesiden:

<http://rebeckaahvenniemi.com>

- har jobbet som produsent og daglig leder i Konsertserien Avgarde i 3 år, fra 2011 til 2014, og har som resultat en bred kontaktflate med musikkmiljøet i Bergen. Det er også viktig i et prosjekt som dette å kjenne til ulike sider av produksjonsprosessen, alt fra det å lage et ferdig verk til å innstudere med musikere, og å få det fremført på konsert. Refleksjoner rundt de sceniske strukturene må helst være til stede allerede under komponeringsfasen.

I tillegg kan det nevnes at undertegnede:

- har vært involvert i spørsmål angående kjønnsbalanse både i filosofifeltet og musikkfeltet, har faglig bakgrunn i kjønnteori, og har vært med og startet opp tiltak for likestilling i begge fagområdene.
- har sittet i to paneldebatter angående kjønnsbalansen våren 2017. Det siste panelet var arrangert av Festspillene i Bergen, der meddebattantene var Kaija Saariaho og Rune Rebne.
- har et undervisningsengasjement ved både Griegakademiet og Norsk musikkhøgskole i første halvdel av høsten 2017, og vil samtidig delta i en feministisk forskningsgruppe på NMH.